

TILTAS TARP DVIEJU KULTŪRU

Marija gimė 1921 m. Vilniuje. Jos tėvai - veiklūs Vilniaus lietuvių kultūrinio gyvenimo kūrėjai. Tėvas, Danielius Alseika, studijavęs mediciną Dorpato universitete, vėliau Vilniuje įkūręs lietuvių ligoninę, rašė "Varpo", "Vilniaus žinių", "Lietuvos ūkininko" laikraščiams. 1918 m. buvo Lietuvos Tarybos narys. Po kelerių metų - Vilniaus lietuvių komiteto pirmininkas, Lietuvių mokslo draugijos valdybos narys, Vilniaus lietuvių švietimo draugijos Kultūros pirmininkas. Motina Veronika Alseikienė-Janulaitytė, medicinos mokslų daktarė, studijavusi Berne, Vienoje, Berlyne. Kartu su vyru dalyvavo kultūriname Vilniaus gyvenime. Brolis Vytautas Alseika (g. 1912) - teisininkas, žurnalistas, diplomatas, nuo 1972 m. gyvena Vilniuje.

1931 m. Alseikų šeima persikelia iš Vilniaus į Kauną. Čia, Vytauto Didžiojo universitete, Marija pradeda "savo meilės" studijas - Lietuvos proistorė, lietuvių kalba, literatūra, tautosaka. Sakosi esanti laiminga, jog galėjo klausyti profesorių Salio, Ambrazavičiaus, Putino, Ivinskio paskaitų. Į Vakarų emigravo 1944 m. Gyvenimas pabėgėlių stovyklose Vienoje, Tiubingene, 1949 m. pervaziuoja į JAV. Iš Harvardo universiteto, kur buvo muziejaus mokslinė bendradarbė, persikelia į Los Andželo Kalifornijos universitetą, kur dirba iki šiol.

Marija Gimbutienė parašė apie 20 knygų, 200 straipsnių. Žymiausias iš knygų - "Rytų Europos proistorė" (1956), "Bronzos amžius Centrinėje ir Rytų Europoje" (1965), "Baltai" (1963), "Senosios Europos Deivės ir Dievai" (1974), "Deivės kalba" (1986). Po jos darbų, knygų Amerikos mokslininkai prabilo apie naujos srities - archeomitologijos - gimimą. 1993 m. Marijai suteikta JAV Anisfild Volf premija už jos knygą "Deivės civilizacija" (1991). Lietuviškai turime jos "Baltus", ruošiamasi spausdinti trijų ankstesnių angliškai rašytų knygų santrauką "Senoji Europa".

Taip būtų galima pasakyti apie Mariją Gimbutienę, kuri savo moksliniuose tyrinėjimuose Senosios ir Naujosios Europos istoriją sujungė į vieningą visumą.

I. LUKŠAITĖ. 1949 m. Jūs išvykote iš Vokietijos į JAV su pirmąja spausdinta knyga - daktaratu apie lietuvių laidojimo papročius. Kaip pradėjote mokslinę karjerą Amerikoje?

M. GIMBUTIENĖ. Vokietijoje pasinaudojusi gana gerų bibliotekų archyvais, tęsiau savo studijas, savo meilės darbą - lietuvių liaudies meno studijas. Taip gimė mano "Senosios lietuvių simbolikos" - knyga apie liaudies meno šaknis. Tuo metu dirbau tarnaitė, fabrike lupau apelsinus, auginau mažus vaikus. O naktimis rašiau minėtą knygą. Ir vis galvojau: aš ją išleisiu! Ji pasirodė tik 1958 m. - beveik po dešimties metų gyvenimo Amerikoje.

I. LUKŠAITĖ. Bostone Jūs dirbote dviem kryptim: tyrinėjote Europos proistorę nepamiršdama ir Lietuvos, vėliau - visų baltų istorijos. Kaip tos dvi sritys jungiasi ir ką jos reiškia Jums?

M. GIMBUTIENĖ. Labai tiksliai manęs paklausėt. Aš visą laiką tarsi dviem bėgiais važiauvau. Negalėjau palikti lietuvių kultūros, lietuvių liaudies meno, apskritai - kilmės problemos, baltų kultūros problemos. O Harvardo universitete pradėjau rašyti Rytų Europos proistorę. Vien tik todėl ir patekau į Harvardo universitetą - pažadėjau parašyti knygą apie Rytų Europos proistorę. Tuo metu Amerikoje beveik nebuvo žmogaus, kuris būtų galėjęs tai padaryti.

Rytų Europos proistorę pradėjau rašyti apie 1950 metus. Tuo pat laiku ruošiau knygą apie baltus, kurią išleidau Londone 1963 m. O Rytų Europos proistorės pirmą tomą (mezolitas, neolitas, vario amžius) išleido Harvardo universitetas 1956 m. Ten pirmą kartą aš pavartoju terminą - Kurganų kultūrą Pietų Rusijoje, kuri, aš teigiau, yra indoeuropiečių protautės kultūra.